

เมื่อทะเลาะวิวาท

จะอ้างเหตุป้องกันได้หรือไม่

พรเทพ ทวีภักย์ธน

ผู้บริหารสำนักการโฆษณาบุคคล

บริษัท เอริชไคคกับทออาหาร จำกัด (มหาชน)

ความ รับผิดชอบในทางอาญาของผู้กระทำความผิดจะมีหรือไม่ นั้น มีเชื่อว่าพิจารณาเพียงแต่ว่าการกระทำนั้น ครอบคลุมประกอบของความผิดหรือไม่เท่านั้น **หากแต่ยังต้องพิจารณาต่อไปด้วยว่ามีกฎหมายโดยกเว้นความผิดให้ด้วยหรือไม่** เหตุยกเว้นความผิดนี้จึงมีความหมายว่า เมื่อมีการกระทำครอบคลุมความผิดอาญาเกิดขึ้นแล้ว หากแต่มีเหตุใดเหตุหนึ่งมาหยุดยั้งให้การกระทำดังกล่าวไม่เป็นความผิดอย่างเช่น **กรณีการป้องกันสิทธิของตนเอง หรือที่เรียกว่า การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย**

การป้องกันสิทธิ เป็นสิทธิที่มีขึ้นเอง นักกฎหมายบางท่านได้ให้ความหมายว่าเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการมีชีวิตของมนุษย์ หรืออาจกล่าวได้ในอีกแง่หนึ่งว่าเป็นสัญชาตญาณในการป้องกันตัวนั่นเอง และเมื่อการป้องกัน เป็น

สิทธิตามธรรมชาติและเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการมีชีวิตของมนุษย์ การกระทำที่เป็นการป้องกันจึงเป็นสิ่งที่พึงกระทำได้ กฎหมายเองก็ยอมรับในหลักการดังกล่าว ดังที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ซึ่งบัญญัติว่า **“ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตราย ซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด”** ดังนั้น มนุษย์จึงมีสิทธิที่จะป้องกันตนเองได้ตามเหตุผลและเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้ การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายนี้ เป็นเรื่องที่รัฐให้สิทธิในการป้องกันตนเองแก่ประชาชนต่อภัยที่เกิดขึ้นโดยกระชั้นชิดและละเมิดต่อกฎหมาย โดยรัฐถือว่าการกระทำโดยป้องกันดังกล่าวแม้จะเกิดความเสียหายบ้าง

หากเป็นความเสียหายที่สมควรแก่เหตุ ผู้กระทำก็ไม่มีผิด การที่รัฐให้สิทธิแก่ประชาชนเช่นนี้ เพราะภัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่อประชาชนพลเมื่อนั้น เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ดังนั้น บางครั้งบางเวลาบางสถานที่ รัฐก็อาจจะให้ความคุ้มครองได้ไม่ทั่วถึง จึงให้ผู้ประสบอันตรายจากภัยนี้ **ป้องกันตัว** ให้พ้นจากภัยนั้นๆ ไปก่อนได้ แต่ที่สำคัญคือ การป้องกันตนเองนั้น ต้องเข้าหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย จึงจะพ้นความผิด หลักเกณฑ์ของการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมาย มีดังนี้

1. ภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุรร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย นั่นคือ ภัยอันตรายที่เกิดขึ้นนั้นผู้กระทำไม่มีอำนาจตามกฎหมายจะทำได้ หากผู้ก่อภัยนั้นมีอำนาจทำได้โดยชอบ ท่านก็ไม่มีสิทธิจะป้องกัน

2. ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง แม้ท่านจะมีภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายเกิดขึ้น ตามข้อ 1 แล้วก็ตาม ก็อย่าเพิ่งนอนใจว่าท่านจะมีสิทธิป้องกันได้ กล่าวคือท่านจะมีสิทธิป้องกันตัวได้ต่อเมื่อภัยอันตรายนั้น เป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง คือภัยที่เกิดขึ้นกระชั้นชิดถึงขนาดที่ไม่มีหนทางอื่นที่จะขจัดปิดเป่าภัยนั้นได้ นอกจากการป้องกันตัวเอง

3. ผู้กระทำจำต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตน ให้พ้นจากภัยอันตรายนั้น อันนี้ไม่ยากอะไร เมื่อมีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุรร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายกันใกล้จะถึงดังที่กล่าวตามข้อ 1 และ 2 แล้ว ท่านก็สามารถป้องกันตนเองได้ ตามแต่สถานการณ์

4. การกระทำป้องกันตัวตามสมควรแก่เหตุ ก็คือแม้กฎหมายจะให้สิทธิแก่ประชาชนผู้ประสบอันตรายป้องกันตนเองได้ แต่ก็ไม่ได้ให้เสียจนหาขอบเขตไม่ได้ จนกลายเป็นการป้องกันผสมกับความโกรธแค้น บันดาลโทสะ หรือสะใจ

มีคำถามว่า หากมีการทะเลาะวิวาทกันโดยต่างคนต่างสมัครใจที่จะทะเลาะวิวาทกัน มีการลงมือลงไม้กัน จนเกิดการบาดเจ็บของแต่ละฝ่าย อีกฝ่ายจะอ้างเหตุป้องกันนี้ได้หรือไม่ ในเรื่องสมัครใจทะเลาะวิวาทนี้ ศาลฎีกาเคยตัดสินมาแล้ว เมื่อต่างฝ่ายต่างสมัครใจทะเลาะวิวาทกัน ฝ่ายหนึ่งจะนำเหตุนี้มาอ้างว่าเป็นการป้องกันเพื่อให้ตนพ้นผิดนั้นหาได้ไม่

เทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7135/2547 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "...ข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติในเบื้องต้นว่า ตามวันเวลาและสถานที่เกิดเหตุในวันฟ้อง ผู้เสียหายกับจำเลยได้ทะเลาะวิวาทชกต่อยกันในห้องพักของนายสมชัย แก้วกวง ผู้เสียหายถูกอาวุธมีดได้รับบาดเจ็บที่บริเวณหน้าอกด้านขวา 1 แห่ง มีรอยบวมช้ำที่กลางศีรษะ กับบาดแผลที่นิ้วนางและนิ้วก้อยมือซ้ายเส้นเอ็นขาด ต้องรักษาประมาณ 45 วันหาย คดีนี้มีปัญหาวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์และจำเลยว่า จำเลยกระทำความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่นตามฟ้องหรือไม่ โจทก์มีนายอุดม สังเกต

ผู้เสียหายเบิกความยืนยันว่า วันเกิดเหตุเวลาประมาณ 17 นาฬิกา นายสมชัย นายอ้วนและจำเลยนั่งร่วมรับประทานอาหารและดื่มสุราที่บริเวณหน้าห้องพักของนายอ้วนซึ่งติดกับห้องพักของนายสมชัย ต่อมาผู้เสียหายนำอาหารมาร่วมรับประทานอาหารด้วยกัน หลังจากผู้เสียหายกลับไปสักพักหนึ่งก็กลับมานอนดูโทรทัศน์ที่ห้องของนายสมชัย

ต่อมาเวลาประมาณ 19.30 นาฬิกา ขณะผู้เสียหายนอนดูโทรทัศน์ จำเลยเดินเข้ามาในห้องแล้วใช้เท้ากระทืบหน้าอกของผู้เสียหาย ผู้เสียหายตกใจลุกขึ้นพูดว่า ภูทำอะไรให้มึง มึงถึงมากระทืบ นายอ้วนซึ่งนั่งดื่มสุราอยู่หน้าห้องได้เข้ามาลากตัวจำเลยออกไปนอกห้อง เมื่อผู้เสียหายเดินออกมาจากห้องมาที่เตียงหน้าห้อง จำเลยโหนข้อแล้วใช้เท้าเตะที่ใบหน้าผู้เสียหายแล้วกระโดดลงมากอดผู้เสียหาย ผู้เสียหายกับจำเลยชกต่อยกัน จำเลยหยิบอาวุธมีดทำครัวในห้องครัวถือด้วยมือขวา แล้วใช้มือซ้ายรัดคอผู้เสียหาย ผู้เสียหายใช้มือซ้ายจับข้อมือขวาของจำเลย จำเลยสะบัดข้อมือ แล้วดึงอาวุธมีดออกทำให้บาดเจ็บนิ้วนางและนิ้วก้อยของผู้เสียหาย

หลังจากนั้นจำเลยแทงที่ใต้ราวนมด้านขวาและด้านซ้ายของผู้เสียหายและจะแทงซ้ำอีก ผู้เสียหายใช้มือปิด จำเลยจึงใช้เท้ามีดกระทืบศีรษะผู้เสียหายแล้วเหวี่ยงผู้เสียหายกระเด็นล้มลงไปฟุ้งข้างฝา ลักษณะกึ่งนั่งกึ่งนอน จำเลยยืนคร่อมหันหันมาทางผู้เสียหายโดยจำเลยจะแทงท้องผู้เสียหาย ผู้เสียหายใช้เท้าถีบจำเลยเสียหลักเซออกไป นายสมชัยและนายอ้วนเข้ามาจับตัวจำเลยไว้ ผู้เสียหายจึงวิ่งหนีออกมาได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำเบิกความของจำเลยตำรวจผู้ตรวจค้นที่พยาน พยานโจทก์อีกปากหนึ่งซึ่งไปเกิดเหตุในคืนนั้นว่า พยานพบจำเลยเนื้อตัวเปื้อนเลือดมีอาการมึนเมาบอกพยานว่าเป็นผู้แทงแต่ไม่ได้แจ้งว่าแทงผู้ใด ประกอบกับในชั้นจับกุมจำเลยให้การรับสารภาพ พฤติการณ์เชื่อได้ว่าก่อนเกิดเหตุจำเลยดื่มสุรามึนเมาจนเกือบจะครองสติไม่ได้และเมื่อผ่านบริเวณที่ผู้เสียหายกำลังนอนดูโทรทัศน์ จำเลยจึงใช้เท้ากระทืบหน้าอกของผู้เสียหายโดยไม่มีสาเหตุโกรธเคืองกันมาก่อน จนกระทั่งผู้เสียหายตกใจลุกขึ้นมาต่อว่าจำเลยแล้วเกิดโต้เถียงกันจึงเป็นชนวนการทะเลาะวิวาทชกต่อยกันจนจำเลยใช้อาวุธมีดแทงผู้เสียหายในที่สุด

ที่จำเลยฎีกาว่าขณะที่ผู้เสียหายกับจำเลยแย่งอาวุธมีดกัน ผู้เสียหายคว้าอาวุธมีดได้ก่อนแต่จับทางด้านคมมีดและผู้เสียหายดึงเข้าหาตัว จำเลยดึงอาวุธมีดออก ปลายอาวุธมีดจึงกระทืบหน้าอกของผู้เสียหายโดยจำเลยไม่มีเจตนาจะแทง เพราะหากจะแทงจริงอาวุธมีดจะต้องทะลุเข้าไปในซี่โครงและการกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันตัวนั้น **เห็นว่าเหตุคดีนี้เกิดเพราะจำเลยเป็นผู้ก่อเหตุขึ้นก่อนและเป็นการสมัครใจทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน มิใช่เป็นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุรร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย จำเลยจะอ้างว่าการกระทำเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายไม่ได้**

บทสรุปส่งท้าย การที่ผู้ซึ่งอ้างป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่นนั้นมีส่วนร่วมในการก่อให้เกิดภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย การอ้างในกรณีเช่นนี้ (ทะเลาะวิวาทกัน) ผู้กระทำจะอ้างการป้องกันสิทธิไม่ได้โดยการที่กระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายได้ ต้องเป็นภัยอันตรายที่เกิดจากการประทุรร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง หากภัยอันตรายยังไม่ใกล้จะถึงเสียแล้วย่อมไม่อาจกระทำการเพื่อป้องกันได้